

Ks. JÓZEF BUDNIAK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

RUCH ODNOWY W DUCHU ŚWIĘTYM W KOŚCIELE RZYMSKOKATOLICKIM¹

Mówiąc o Bogu w kontekście chrześcijańskim, myślimy o Nim jako o jedynym Bogu w Trójcy Świętej, czyli posługując się tradycyjnymi metaforami – o Ojcu, Synu i Duchu Świętym. Oznacza to, że chrześcijańskie rozważanie o Bogu musi obejmować także Ducha Świętego, trzecią Osobę Trójcy. Wiara w Jedyne Boga, który jest Ojcem, Synem i Duchem Świętym, stanowi podstawową prawdę całej teologii chrześcijańskiej i rdzeń rzeczywistości chrześcijańskiego życia.

Teologia rzymskokatolicka, zwłaszcza od Soboru Watykańskiego II, podkreśla jedność osoby ludzkiej, utrzymując, że Duch Święty dotyka i przemienia całą osobę, szczególnie w sakramentach inicjacji: w chrzcie, Eucharystii i bierzmowaniu. Jednak na podkreślenie zasługuje zmiana dotycząca spojrzenia na człowieka. Nie stanowi on wyizolowanej jednostki, ale zwraca uwagę na wspólnotę wiary, do której on należy. Teologia skłania się ku rozumieniu darów Ducha Świętego w kontekście łaski – Bożego daru siebie, rozumianego jako osobista relacja miłości z Bogiem. Dary Ducha Świętego otrzymujemy także w kontekście ciągłego nawracania się, procesu reorientacji naszego życia, od skoncentrowania na sobie do miłości Boga i bliźniego. To ciągłe nawracanie się jest nie tylko nawróceniem osobistym, ale rozszerza się ono na przemienianie wartości społecznych, instytucji i systemów obecnych w świecie, włącznie z systemami ekonomicznymi i gospodarczymi. Duch Święty, jak podkreślają dokumenty Soboru Watykańskiego II, działa wszędzie, w Kościele i poza jego widzialnymi granicami, wśród wierzących i niewierzących, wśród katolików i chrześcijan innych wyznań. Nikt nie może przypisywać sobie jakiegś wyłączenia w tym względzie, czy też uchodzić za specjalistę od Ducha Świętego.

Duch Święty jest źródłem jedności Kościoła², to znaczy jedności wszystkich, którzy tworzą Kościół. Jednak tej jedności przypisane są różne role w ramach wspólnoty. To Duch Święty wywołuje różnorodność w jedności. Jedność niekoniecznie oznacza jednolitość pod każdym względem. Uprawniona różnorodność nie jest tym samym co podziały. Podziały wewnątrz Kościoła Rzymskokatolickiego i pomiędzy wyznaniem chrześcijańskimi są znakiem, że brakuje nam pełni Ducha Świętego. Obecność Ducha Świętego w Kościele, w nas samych i w świecie, w sposób szczególny doświadczana jest w Ruchu Odnowy w Duchu Świętym.

¹ Referat wygłoszony na konferencji ogólnopolskiej na Uniwersytecie Śląskim (Filia w Cieszynie), kwiecień 2005 r.

² Por. *Dekret o ekumenizmie*, 2, [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1968.

Historia Ruchu Odnowy w Duchu Świętym w Kościele Rzymskokatolickim³ sięga końca XIX stulecia i była związana z okresem studiów biblijnych, liturgicznych oraz z początkiem ruchu ekumenicznego. W tym czasie włoska zakonnica Elena Guerra napisała list do Leona XIII, w którym prosi, aby papież skierował apel do całego Kościoła, w którym zachęci wiernych do nieustannej modlitwy do Ducha Świętego⁴. Odpowiedzią papieża było wezwanie całego Kościoła do modlitwy o dary Ducha Świętego w okresie od Wniebowstąpienia Pańskiego do Uroczystości Zesłania Ducha Świętego. W encyklice *Divenium illud munus* Leon XIII sprecyzował rolę i znaczenie Ducha Świętego w Kościele⁵.

Przyjmuje się, że narodziny Odnowy w Duchu Świętym w Kościele Rzymskokatolickim dokonały się w dniu 22 X 1963 r. podczas obrad Soboru Watykańskiego II, w czasie trwania sesji dyskusyjnej nad rolą charyzmatów w Kościele. Niektórzy ojcowie soborowi, powołując się na św. Augustyna, twierdzili, że charyzmaty, jako nadzwyczajne dary Pięćdziesiątnicy, odnosiły się tylko do Kościoła pierwotnego. Takiemu rozumieniu sprzeciwił się kardynał belgijski Leo Joseph Suenens⁶, twierdząc, że tylko dzięki mocy Ducha Świętego pojęcia ludu Bożego i Ciała Chrystusowego, którym sobór przywrócił pierwotne znaczenie, nie pozostają martwą literą. Według niego, zaprzeczenie aktualności charyzmatów utrudniałoby możliwości istotnego przebudzenia religijnego ludu Bożego. Kwestia ta została pozytywnie rozstrzygnięta i pojęcie charyzmatu zostało wprowadzone do tekstu soborowego. Według Soboru Watykańskiego II, dary Ducha Świętego (charyzmaty) stanowią normalne wyposażenie Kościoła i są przyznawane każdemu ochrzczonemu⁷. Sobór jednocześnie zachęca katolików do otwarcia się na innych chrześcijan i wskazuje drogę do otwarcia się na doświadczenie charyzmatyczne Kościołów protestanckich. Sobór Watykański II przyczynił się walcie do ukonstytuowania się ruchu Odnowy Charyzmatycznej, który zwany jest również Katolicką Odnową Charyzmatyczną.

Narodziny Odnowy w Duchu Świętym związane były z działalnością profesorów Uniwersytetu Katolickiego w Pittsburghu: Williama Streja i Ralpha Keifera, którzy postanowili rozpocząć duchowe poszukiwania, mające na celu ożywienie swo-

³ Powszechnie przyjmuje się, że ruchy charyzmatyczne mają swe początki w Kościołach protestanckich. Początki te wiążą się z wydarzeniami, jakie miały miejsce w Topeka, w stanie Kansas (USA). Na przełomie 1900/1901 r. grupa studentów szkoły biblijnej, prowadzonej przez pastora Charlesa Prhama, postanowiła przez dłuższy czas modlić się i pościć, prosząc o zstąpienie Ducha Świętego. W noc sylwestrową 1900 roku, podczas czuwania modlitewnego, studentka Agnez Ozman zwróciła się do pastora, by położył ręce na jej głowie i modlił się dla niej o chrzest w Duchu Świętym. Stało się, jak pragnęła. Doświadczyła chrztu w Duchu Świętym, zaczęła mówić językami. Podobne doświadczenie odczuło jeszcze wiele osób. Por. P. G. Mansfield, *Jakby Nowa Pięćdziesiątnica – Początek katolickiej Odnowy w Duchu Świętym*, Warszawa 1993, s. 28.

⁴ M. Orzepowska, *Skąd wzięła się odnowa w Duchu Świętym*, „Zeszyt Odnowy w Duchu Świętym” 1999, z. 4, s. 7.

⁵ P. G. Mansfield, *Jakby Nowa Pięćdziesiątnica...*, s. 29.

⁶ Kardynał Leo Joseph Suenens na prośbę papieża Pawła VI przez wiele lat opiekował się Ruchem Odnowy w Duchu Świętym. Naturę tego ruchu interpretował następująco: „Ruch Odnowy nie jest ruchem zwykłym, nie jest jakąś organizacją ze swym założycielem. Ruch ten nie narzuca swoim członkom żadnych obowiązków i w swojej istocie jest otwarciem się na rzeczywistość i działanie Ducha Świętego; jest poruszeniem Ducha, łaską, powiewem, wiosną Kościoła, której pełni jeszcze nie zobaczyliśmy i nie doświadczyliśmy; jest dopełnieniem Soboru Watykańskiego II”. Por. G. Polok, *W objęciach Ducha Świętego*, Katowice 2001, s. 129.

⁷ Por. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 12, [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1968.

jej wiary. Treści zawarte w monografii Johna Sherilla *Oni mówią innymi językami* spowodowały nawiązanie przez nich kontaktu z zielonoświątkowcami, czego wynikiem było doświadczenie mocy Ducha Świętego i Jego charyzmatów. Tematem spotkań z zielonoświątkowcami były teksty wyjęte z Dziejów Apostolskich. Strej i Keifer, jako nauczyciele akademicki, podzielili się swymi doświadczeniami duchowymi z grupą studentów katolickich, będących uczestnikami rekolekcji lutowego weekendu w 1967 r. Wynikiem tego spotkania było utworzenie na uniwersytecie katolickim pierwszej katolickiej grupy modlitewnej⁸. Przyjmuje się, że Strej i Keifer są twórcami pierwszej grupy charyzmatycznej w Kościele katolickim.

Akademicka działalność zapoczątkowana w Pittsburghu zataczała coraz szersze kręgi. Do tej grupy dołączyli studenci w South Bend, gdzie później narodził się katolicki ruch charyzmatyczny – Ruch Odnowy w Duchu Świętym.

W 1970 r. na Uniwersytecie Notre Dame w South Bend powstało Centrum Ruchu Odnowy. Ruch ten w ciągu krótkiego czasu ogarniał ośrodki akademickie na terenie Stanów Zjednoczonych i Kanady, skupiając z roku na rok coraz większą liczbę członków należących do grup modlitewnych. W tym samym okresie katolicy i protestanci założyli pierwsze wspólnoty przymierza amerykańskiego, w tym grupę Word of God w Ann Arbor (Michigan). O rozwoju Ruchu Odnowy świadczy chociażby fakt, że 1 I 1973 r. Centrum Ruchu Odnowy skupiło 1020 grup modlitewnych⁹. Wkrótce amerykańskie „przebudzenie” zaczęło rozszerzać się na inne kontynenty. Przy parafiach zaczęli zbierać się ludzie, aby wspólnie modlić się, wielbić Boga, rozważać Pismo Święte, dzielić się swoim doświadczeniem chrześcijańskiego życia. Z inicjatywy kard. Suenensa, przy współpracy z liderami z Word of God w Brukseli, w 1976 r. powstała pierwsza organizacja międzynarodowa: Międzynarodowe Biuro Charyzmatyczne (ICO), mające od 1981 r. swoją siedzibę w Rzymie, w pomieszczeniach watykańskich. Zadaniem Biura jest utrzymanie więzi pomiędzy różnymi narodowymi komitetami służby, wydawanie biuletynu informacyjnego, organizowanie spotkań liderów Odnowy i troska o to, by stworzyć jedność bez uniformizmu.

W 1984 r. zmieniono nazwę biura na: Międzynarodowe Biuro Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej (ICCRO), któremu przewodniczył, w miejsce kard. Suenensa, do końca 1995 r. bp Paul J. Cordes. Od stycznia 1996 r. papież Jan Paweł II mianował bp. Stanisława Ryłko, sekretarza Papieskiej Rady ds. Świeckich, kolejnym przewodniczącym Międzynarodowego Biura Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Od tego czasu Biuro to zmieniło nazwę na: Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej (ICCRS – The International Catholic Charismatic Renewal Services).

ICCRS są organizacją mającą za zadanie rozprzestrzenianie Odnowy Charyzmatycznej w Kościele Rzymskokatolickimna szczeblu ogólnoświatowym. W ich skład wchodzi: Międzynarodowa Rada określająca i proponująca główne założenia i przedsięwzięcia oraz rzymskie Biuro odpowiedzialne za wypełnienie decyzji Rady. ICCRS oferuje pomoc Odnowie Charyzmatycznej na całym świecie; zbiera informacje, doświadczenia udostępniające je wszystkim zainteresowanym; naucza, udziela porad pastoralnych, a wszystko to czyni z pozycji sługi przychodzącego z pomocą, a nie autorytetu wymagającego podporządkowania się.

⁸ F. A. Sullivan, *Charyzmaty i Odnowa Charyzmatyczna*, Warszawa 1986, s. 49.

⁹ G. Polok, *W objęciach Ducha...*, s. 107.

Do Polski Odnowa w Duchu Świętym dotarła w 1975 r., a pierwszymi jej propagatorami byli m.in.: ks. Marian Piątkowski (Poznań), ks. Marian Bronisław Dembowski (Warszawa), o. Adam Schulc SI, o. Józef Kozłowski SI oraz ks. Andrzej Grefkowicz. Ruch ten ma swoją specyfikę, którą charakteryzuje brak założyciela lub grupy założycieli, nie ma listy członków, każda grupa lub wspólnota jest autonomiczna¹⁰.

W 1977 r. w Izabelinie k. Warszawy odbyło się pierwsze spotkanie różnych grup modlitewnych Odnowy w Duchu Świętym. Następne spotkanie odbyło się dwa lata później w Magdalence koło Warszawy. Podczas trzeciego spotkania w 1981 r. został wyłoniony polski odpowiednik ICCRO, Zespół Koordynatorów, którego głównym zadaniem jest posługa na rzecz wszystkich grup Odnowy oraz reprezentowanie Odnowy wobec episkopatu i wszystkich grup na całym świecie.

Ruch Odnowy w Duchu Świętym opiera się na odnowieniu uczestnictwa wiernych w Kościele, to znaczy na odnowieniu sakramentów inicjacji. Duch Święty udzielany w sakramentach inicjacji jest pełniej przyjmowany na płaszczyźnie osobistej i społecznej, sprawiając permanentną *metanoję* w życiu chrześcijanina¹¹. Chrzest w Duchu Świętym ma zarówno sens teologiczny, jak i sens doświadczalny. Jego istotę dokumentują słowa kardynała L. J. Suenensa: „Przychodzi nam zmagać się z trudnością mówienia o nowym wylaniu Ducha Świętego, gdy wiemy, że Duch został nam już dany w Chrzcie świętym. Nowość polega więc na czymś szczególnym; chodzi o nowe przyjście Ducha już obecnego, o wylanie, które nie pochodzi z zewnątrz, lecz tryska z wewnątrz”¹².

Ruch Odnowy w Duchu Świętym został pozytywnie przyjęty przez hierarchię Kościoła. Pierwsze dokumenty odnoszące się do Ruchu Odnowy zawierają zarówno zachętę, jak i przestrogi kierowane pod jego adresem oraz wskazania mówiące o miejscu Ruchu Odnowy w Kościele. Te kwestie poruszane są w pięciu *Dokumentach z Malines*.

Szczególne znaczenie Ruchu Odnowy podkreślają wypowiedzi papieży: Pawła VI i Jana Pawła II podczas spotkań z jego członkami. Pierwsze spotkanie przedstawicieli Ruchu Odnowy z Pawłem VI miało miejsce podczas I Międzynarodowej Konferencji Liderów Katolickiej Odnowy, która odbyła się w październiku 1973 r. w Grottaferrata koło Rzymu i skupiła 120 przedstawicieli z 34 państw. Papież, zwracając się do uczestników konferencji, powiedział m.in.: „Modlitwa Jana XXIII o „nowe Zielone Świątki” została wysłuchana w Odnowie Charyzmatycznej”¹³. Druga konferencja, która odbyła się w Rzymie w 1975 r., zgromadziła już 220 przedstawicieli z 50 krajów. Była ona zapowiedzią Międzynarodowego Kongresu Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, który odbył się w Zielone Świątki 1975 r.¹⁴

¹⁰ *Wtedy stanął Piotr. Zbiór wypowiedzi papieskich skierowanych do Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej od jej powstania do roku 2000*, red. O. Pesare, Kraków 2001, s. 108.

¹¹ Swoje znaczenie dla dostrzeżenia i funkcjonowania Ruchu Odnowy w Duchu Świętym posiadają, z inicjatywy kard. Suenensa, tzw. *Dokumenty z Malines*. Zawierają one teologiczne i duszpasterskie wyjaśnienia natury i roli Ruchu Odnowy. Geneza tych ruchów sięga maja 1974 r., kiedy to na zaproszenie kard. Suenensa przybyli do Malines w Belgii liderzy Ruchu i teologowie, a wśród nich: Joseph Ratzinger, Yves Congar, Walter Kasper, Rene Laurentin. Por.: L. J. S u e n e n s, *Dokumenty z Malines – Przyjdź Duchu Święty – Podstawowe dokumenty dotyczące Odnowy w Duchu Świętym w Kościele Katolickim*, Kraków 1998, s. 18.

¹² Tamże, s. 88.

¹³ G. P o l o k, *W objęciach Ducha...*, s. 114.

¹⁴ B. D e m b o w s k i, *Wiatr wieje tam, gdzie chce*, Kraków 1998, s. 141.

W poniedziałek Zielonych Świąt 1975 r., w Bazylice św. Piotra w Rzymie, papież Paweł VI skierował do dziesięcioletniej grupy uczestników kongresu orędzie, które zostało przyjęte jako „wielka karta” dla Ruchu Odnowy. Paweł VI wyraził w nim radość z przywiązania członków Ruchu Odnowy do Kościoła. Stwierdził, że „duchowa odnowa, jaka dokonuje się pod wpływem Ducha Świętego, jest największą potrzebą dzisiejszego świata, a równocześnie szansą dla całego Kościoła”¹⁵. Papież podał również zasady pomocne przy rozeznaniu darów duchowych, zaliczając do nich: wierność autentycznej nauce wiary, przyjmowanie darów z wdzięcznością oraz posługę nimi w duchu miłości¹⁶.

Rozpoczęte przez Pawła VI spotkania z członkami Ruchu Odnowy w Duchu Świętym kontynuował Jan Paweł II, który w pierwszym spotkaniu w 1980 r. w Rzymie stwierdził, że „Ruch Odnowy jest ważnym ogniwem w dziele duchowej odnowy Kościoła”¹⁷. W czasie IV Międzynarodowego Kongresu Odnowy Charyzmatycznej Jan Paweł II przedstawił stanowisko Kościoła wobec Ruchu (maj 1981 r.) głosząc, że: „musicie nawiązywać więzy zaufania i współpracy z biskupami, na których z Bożej Opatrzności spoczywa pasterska odpowiedzialność za prowadzenie Ciała Chrystusowego, w tym także Odnowy Charyzmatycznej”. Szczególną uwagę zwrócił na zagadnienia związane z dążeniami ekumenicznymi: „ufajmy, że jeżeli poddamy się działaniu prawdziwej Odnowy w Duchu, to ten Duch Święty ujawni nam strategię ekumenizmu”¹⁸. Na przestrzeni lat, podczas prawie 27-letniego pontyfikatu, Jan Paweł II spotykał się z członkami Ruchu podczas każdej konferencji odbywającej się w Rzymie, jak również podczas audiencji prywatnych.

Jedność Ruchu Odnowy z Kościołem podkreślona została słowami Jana Pawła II, że „Ruch Odnowy stał się szczególnym darem Ducha Świętego dla Kościoła po Soborze Watykańskim II”, wypowiedzianymi w czasie audiencji udzielonej z okazji 25-lecia istnienia Ruchu do członków Rady Międzynarodowego Biura Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej (wrzesień 1993 r.). Papież, również wcześniej, zwracał uwagę na współdziałanie wszystkich uczestników Ruchu w dziele ewangelizacji, podkreślając konieczność rozwoju daru jedności z Jezusem we wspólnocie Kościoła (spotkanie w trakcie Międzynarodowej Konferencji Liderów Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w kwietniu 1984 r.).

W Polsce wspólnoty Odnowy, należące do szerokiego nurtu ruchu katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, określane również mianem Odnowy Charyzmatycznej, istnieją w każdej diecezji. Przyjmują nauczanie Kościoła, jak i jego strukturę hierarchiczną. Jedność członków wspólnot z Kościołem scalają: częste przystępowanie do sakramentu Eucharystii, systematyczne przystępowanie do sakramentu pojednania i korzystanie z pomocy stałego spowiednika, wnikliwe poznawanie Pisma Świętego, historii Kościoła i Tradycji. Udział we wspólnocie ma wpływ na budowanie przez modlitwę osobistej relacji z Jezusem, jako Panem i Zbawicielem. Podstawą osobistej modlitwy jest tzw. *Namiot Spotkania*, czyli codzienne (niemniej niż godzinę) spotkanie ze słowem Bożym poprzez rozważanie tekstów biblijnych i kontemplację. Każda wspólnota przynajmniej raz w tygodniu gromadzi się na spotkaniach modlitewnych, wypełnionych modlitwą uwielbienia i modlitwą

¹⁵ *Wtedy stanął Piotr...*, s. 22.

¹⁶ *Tamże*, s. 24.

¹⁷ *Tamże*, s. 33.

¹⁸ B. D e m b o w s k i, *Wiatr wieje tam...*, s. 146 n.

spontaniczną. Członkowie wspólnoty trwają w „ciągłym poście”, polegającym na całkowitej abstynencji od alkoholu, tytoniu, narkotyków i innych środków odurzających. Wspólnoty pełnią również funkcje wychowawcze, ucząc dzielenia się dobrami majątkowymi, przeprowadzając zbiórkę środków finansowych, które mają umożliwić m.in. jednakowe warunki do wzrostu duchowego wszystkich jej członków, bez względu na ich sytuację majątkową. Jednym z głównych elementów formacji jest przygotowanie do dawania świadectwa i ewangelizacji.

Warunkiem pełnego uczestnictwa we wspólnocie jest udział w małej grupie formacyjnej prowadzonej przez animatora. W skład grupy powinny wchodzić osoby w podobnym wieku i tej samej płci. Formacje w takiej grupie powinna trwać przez okres od trzech do pięciu lat. Ten okres jest potrzebny do powstania relacji zaufania i budowania autorytetu pomiędzy jej uczestnikami a animatorem. Formacja w małych grupach prowadzona jest w trzech etapach (grupa odkrywczą, grupa ucznia i grupa czynienia uczniów) i oparta jest na metodzie czynienia uczniów, zakładającej przekazanie przez animatora lub towarzysza duchowego formacji, którą sam otrzymał podczas uczestnictwa w spotkaniach małej grupy lub w drodze towarzyszenia duchowego.

Ważną częścią formacji jest udział w Seminarium Odnowy w Duchu Świętym, którego celem jest przygotowanie na doświadczenie wylania darów Ducha Świętego, zwanego również chrztem w Duchu Świętym. Seminarium stanowi okres zagłębiania się w łaskę chrztu, bierzmowania i Eucharystii, aby odnaleźć w niej źródło i zasadę charyzmatów w życiu Kościoła.

Niezależnie od formacji w małych grupach, we wspólnotach istnieją diakonie, mające na celu sprawowanie posługi. Na czele diakonii stoi lider, który przeżył Seminarium Odnowy w Duchu Świętym, a następnie został wybrany na to stanowisko przez pasterza Kościoła.

Pełne uczestnictwo w życiu wspólnoty zakłada swoistego rodzaju zdeterminowanie, polegające na tym, że każdy jej członek dąży do takiego ukształtowania życia osobistego, rodzinnego i zawodowego, aby w sposób możliwie najpełniejszy uczestniczyć w życiu wspólnoty, m.in. w cotygodniowych spotkaniach modlitewnych, rekolekcjach wspólnotowych, regularnych spotkaniach małej grupy, spotkaniach animatorów i w posłudze diakonii.

Duch Święty prowadzi Kościół i wypełnia On społeczność wierzących swoją mocą. Jest On obecny w wymiarze instytucjonalnym i w wymiarze charyzmatycznym, w którym działa „oddolnie”, pobudzając ludzi do osobistej odpowiedzi na miłość Boga objawioną w Jezusie, wszczepiając w nich pragnienie świętości i posługując się nimi dla dobra Kościoła. O intensywnym działaniu Ducha Świętego w pierwotnym Kościele świadczą Dzieje Apostolskie, Listy św. Pawła, a także pisma ojców Kościoła¹⁹.

Duch Święty odgrywa ogromną rolę w życiu każdego chrześcijanina, tak w życiu osobistym, jak i w jego zaangażowaniu społecznym i kościelnym. To On doprowadza do fundamentalnego wyznania wiary: „Jezus jest Panem” (1 Kor 12,3). Dziełem Ducha Świętego jest również przeżycie relacji synowskiej do Boga (Rz 8,14.17; Gal 4,6 n.). Duch Świętym przebywa w człowieku wierzącym, jak w przybytku, czyli w miejscu najświętszym. Każdy chrześcijanin powinien troszczyć się o to, by w nim odbywał się nieustanny kult ku czci Trzeciej Osoby Bożej

¹⁹ B. Dembowsk i, *Biskup modli się językami*, „Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym” 1998, z. 3, s. 46.

(1 Kor 6,19 n.). Duch Święty prowadził Kościół we wszystkich czasach, obdarzając wielką różnorodnością darów. Dzięki Niemu Kościół zachowuje stale młode i żywotną, a Odnowa Charyzmatyczna jest wymowną manifestacją tej żywotności dzisiaj, wyraźnym potwierdzeniem tego, co Duch Święty mówi do Kościołów (Ap 2,29).